

Subordonarea marcată prin conjuncții în producțiile scrise ale studenților străini. Probleme în limba română ca limbă străină

Enida Cincora

Universitatea din București

enida.preda-cincora@unibuc.ro

Pentru a cita acest articol: Cincora, E., 2024, „Subordonarea marcată prin conjuncții în producțiile scrise ale studenților străini. Probleme în limba română ca limbă străină”. *Romanian Studies Today*. VIII, p. 77-90.

Abstract. This paper aims to illustrate the contexts of conjunctive subordination and to highlight the difficulties existing in texts written in Romanian as a foreign language by non-native students enrolled in the Preparatory Year (Centre for Romanian Studies, Faculty of Letters, University of Bucharest) in the period 2019–2023, at their examination sessions. The description is based on a corpus analysis. The most striking errors are: mistakes in writing conjunctive connectors (the presence or absence of diacritics), lexical and syntactic "innovations" resulting from the overlap of several conjunctions or conjunctive groups, the absence of the conjunctive connector and the failure to express of the main verb in subordinate clauses.

Keywords: Romanian as a foreign language; subordination; subordinate clauses; conjunctions; errors

1. Observații preliminare

Tema principală a acestei cercetări constă în ilustrarea contextelor de subordonare conjuncțională și în evidențierea dificultăților (de formă, uz și adecvare contextuală) existente în texte scrise în limba română ca limbă străină de către studenți nonnativi.

Obiectivele lucrării sunt: inventarierea tipurilor de conjuncții subordonatoare, înregistrarea frecvenței și răspândirii propozițiilor subordonate necircumstanțiale și circumstanțiale, exemplificarea greșelilor recurente și a inconsecvențelor.

Corpusul pe care se bazează analiza de față este alcătuit din 185 de producții scrise, realizate de către studenții străini înscriși la Anul pregătitor de Limba Română al Centrului de Studii Românești din cadrul Facultății de Litere a Universității din București, în perioada 2019–2023. La momentul redactării compozițiilor, nivelurile de cunoaștere a limbii române dobândite de studenți (în funcție de abilitățile personale) sunt A2-B1, B1 și B2 (în câteva cazuri). Am examinat numai compozițiile elaborate în semestrul al II-lea, la testele periodice, la examenele de final de semestru și la examenul de atestare a competențelor lingvistice (nivelul intermediar), întrucât sunt texte autentice și spontane, care reflectă cu adevărat nivelul de cunoaștere a limbii române ca limbă străină. Corpusul este alcătuit dintr-o serie de compoziții ale studenților străini care fac parte din baza de date LECOR (*Learner Corpus of Romanian (LECOR) / Corpus de română ca limbă străină (LECOR)*) (pentru descrierea acestui corpus v. Barbu *et al.* 2023) și din câteva seturi de texte aparținând în principal studenților cu care am lucrat direct, păstrate în arhiva personală (precum și în arhiva altor profesori evaluatori) și în cea a Centrului de Studii Românești. Corpusul a fost analizat manual. În finalul fiecărui exemplu excerptat sunt indicate *sexul, limba maternă, nivelul de limbă și titlul compoziției din exercițiul de redactare*. Exemplele sunt redade exact așa cum le-au produs studenții, fără a interveni prin unificări sau corecturi.

Am urmărit în detaliu realizările relației de dependență numai la nivelul frazei, elementele joncționale de interes fiind conjuncțiile și grupările conjuncționale subordonatoare.¹

În procesele de predare-învățare și mai ales în manualele și auxiliarele de nivel preintermediar și de nivel intermediar folosite în mod uzual la cursurile de la Anul pregătitor (Brâncuș *et al.* 2003; Platon *et al.* 2012; Platon *et al.* 2021; Sonea *et al.* 2021; Dafinoiu, Pascale 2015; Kohn 2009, 2012), precum și în lucrări teoretic-descriptive (CECRL 2003; Platon *et al.* 2014; Moldovan *et al.* 2001), subordonarea și conjuncțiile subordonatoare nu ocupă un loc central. Conjuncțiile sunt ilustrate în listă sau în tabele, iar diferitele tipuri de propoziții subordonate sunt exemplificate contextual, regăsindu-se desigur și în corpul lecțiilor/unităților. În vederea fixării tiparelor cu subordonare conjuncțională doar unele manuale au secțiuni de exerciții dedicate (v. Sonea *et al.* 2021: 116–118).

Cadrul teoretic al interpretării sintactice a propozițiilor subordonate conjuncționale este cel al *Gramaticii academice a limbii române* (GALR I: 631–638; 644–655; GALR II: 16–19), precum și al gramaticilor moderne (GBLR 2016; Pană Dindelegan, Maiden 2021; DTG 2023). Demersul propus aici este pur descriptiv. Relevarea erorilor și/sau a exprimărilor nefirești de la nivel interpropozițional, recurente în

¹ Dată fiind frecvența însemnată a construcțiilor propoziționale introduse prin conectori pronominali, adjectivali și adverbiali în corpusul examinat, considerăm că acestea ar putea reprezenta subiectul unei cercetări viitoare.

textele creative ale studenților străini, ar putea fi utile pentru elaborarea de lecții/seturi de exerciții care să permită predarea eficientă, învățarea facilă și fixarea tiparelor cu propoziții conjuncționale de diverse tipuri din româna standard în româna ca limbă străină.

Din cunoștințele noastre, în literatura de specialitate nu se regăsesc studii dedicate achiziției propozițiilor subordonate conjuncționale românești de către nonnativi.²

2. Analiza de corpus

Examinarea corpusului evidențiază preferința studenților străini pentru utilizarea subordonatelor necircumstanțiale și circumstanțiale introduse prin conjuncțiile *că* și *să* (și în varianta *ca...să*). Multe dintre exemple redau tiparul sintactic corect, specific limbii române actuale standard.

Exemplele particulare redau greșeli de ortografie la nivelul conectorilor, suprapunerea diversilor conectori conjuncționali ori confuzia (la nivel formal) dintre anumite conjuncții și alte părți de vorbire (ne)flexibile³.

Pe de altă parte, varietatea propozițiilor circumstanțiale conjuncționale (realizate cu sau fără greșeli) vădește dorința studenților nenativi, de nivel intermediar, de a-și exprima ideile într-o manieră complexă, dar frecvența limitată a acestora în corpus ilustrează insuficiența lor fixare.

2.1. Propoziții necircumstanțiale conjuncționale

Dintre propozițiile conjuncționale introduse prin complementizatori (GALR II: 234–239; GBLR 2016: 349–350; Pană Dindelegan, Maiden 2021: 414–428), cele mai frecvente în corpus sunt propoziția predicativă, propoziția subiectivă și propoziția completivă directă. Cu o pondere scăzută se înregistrează propoziția completivă prepozițională.

Propoziția completivă secundară și propoziția completivă comparativă au foarte puține ocurențe în textele analizate, dar nu prezintă particularități de construcție.

² Pentru descrieri ale raportului de subordonare (conjuncțională) în engleza ca limbă străină, v. Basterrechea, Weinert 2017; Giuliano, Anastasio 2021.

³ În opinia noastră, confuzia dintre conjuncțiile subordonatoare *că* și *să* și marca de comparație *ca*, respectiv reflexivul *se* sau posesivul *sa* nu se susține, pentru că toate exemplele analizate ilustrează intenția utilizării conjuncționale, iar propozițiile subordonate conjuncționale sunt adecvate contextual. Rămân în discuție erorile de scriere, care ar putea fi explicate prin faptul că, în procesele de predare-învățare, nu se acordă suficientă atenție diacriticelor și importanței lor în cadrul sistemului limbii române standard.

2.1.1. Propoziția predicativă

Numele predicativ cu realizare propozițională apare frecvent în corpus. Dificultăți de utilizare a acestei propoziții subordonate pot fi reperate la nivel morfosintactic (2), la nivel semantic și contextual (3) și la nivelul grafiei complementizatorilor (3). Prezența reflexivului *se* în contextele conjuncției *să* este consecventă în corpus (la mai multe tipuri de propoziții subordonate), utilizările oscilante ale acestora indicând lipsa de sesizare a diferențelor ortografice și probabil chiar ortoepice.

- (1) O altă cauză este **că oameni nu sunt atenți**. (f., bulgară, B2, *Cinci cauze ale accidentelor de circulație*)
- (2) Avantajele la cursurile online sunt **că este mai relaxant**. (m., germană, B1, *Cursurile online vs. cursurile tradiționale*)
- (3) Sănătate bună nu este doar **se mănânce sănătos, și să facă activități** dar ci și **să odihnească**. (f., engleză și Setswana, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

2.1.2. Propoziția subiectivă

Propoziția subiectivă conjuncțională are numeroase actualizări în corpus, fiind selectată în principal de conectorii *că* și *să*, impuși de verbe sau de grupări verbale impersonale.

- (4) Se știe **că românii sunt foarte prieteni cu străini**. (f., turkmenă, B1, *Experiența ta în România*)
- (5)
 - a. Uneori oamenii nu-și dau seamă că este esențial **să conducă cu mare atenție**. (f., bulgară, B2, *Cinci cauze ale accidentelor de circulație*)
 - b. Sănătatea trebuie **să păstra foarte mult timp** cum e posibil. (m., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

Și în cazul acestui tip de subordonată, scrierea corectă sau incorectă a complementizatorilor este ezitantă (chiar în același text/exemplu), greșelile fiind realizate atât de studenții care au dobândit nivelul B1, cât și de cei care au dobândit nivelul B2. Se confundă repetat conjuncția *că* și marca de comparație *ca*, respectiv conjuncția *să* și posesivul *sa*. Pe lângă însușirea incompletă a conectorilor și a tiparelor cu propoziții subordonate, o altă cauză ar putea fi corespondența defectuoasă dintre vorbire și scriere.

- (6) a. [...], însă este adevărat **ca din recent Internetul are mai multe dezavantaje decât avantaje** și în loc să ne ajute, ne deranjeze? (f., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)
- b. E important **ca acum avem reducere de transport** (f., ucraineană, B1, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)
- (7) a. Este, într-adevăr, minunat **sa ai capatabilitatea să** comunicezi cu familia ta sau cei dragi (f., română și engleză, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)
- b. În al doilea rând, are și un aeroport și cred că o să fie mai ușor pentru tine **să merg acasă în Albania** (f., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

În exemple izolate se constată utilizarea incompletă a conectorului *ca...să*, varianta combinatorie a lui *să*, introducând o subordonată subiectivă. Totuși, exemplul (8) se caracterizează prin ambiguitate, astfel că este dificil de determinat dacă intenția autorului a fost aceea de a utiliza *să*, în varianta scindată, sau *că* (deși ar fi neadecvat contextual). Exemplele de la (9) aparțin aceluiași autor și fac parte din aceeași compoziție. În această situație am putea considera utilizarea oscilantă a diacriticului drept indiciu suplimentar care devoalează nepotrivirea în context a conjuncției *că* (în locul lui *ca...să*).

- (8) E tot posibil **ca acolo este un fotograf** și el face pozele pentru un album său o carte de familia (f., ucraineană, B1, *Descrieți imaginea. Ziua nunții pe stadion*)
- (9) În plus, se recomandă **că oameni face sporturi, face exerciții**. (f., engleză și Setswana, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*) vs. Este foarte important pentru corpul **ca oameni face mișcare**. (f., engleză și Setswana, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

Din categoria celor mai frapante construcții fac parte exemplele cu absența conectorilor (10), cu repetarea conectorilor (11) și cele cu absența predicatului din propoziția subordonată (12). În ambele situații, mesajul ce se dorește a fi transmis este alterat. Suntem de părere că numai un vorbitor nativ ar putea reconstrui fraza.

- (10) a. Este foarte importante **înțeleg această afirmație în copilărie sau adolescenție**. (f., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
- b. Îmi place foarte multe **știu** să decizia tău de vreau să vină să studiez aici cu mine în România (f., spaniolă, A2–B1, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

- (11) Dar, în săptămâna viitoare, ea o să meargă la Londra. Atunci, pentru această ocazie, eu cred ca ea **să** trebuie **să poartă**: [...]. Cred ca ea să nevoie patru sute de lei aproximativ (f., spaniolă, B1, *Exprimați-vă opinia despre moda vestimentară a momentului!*)
- (12) a. Dacă nu vrei să mergi spital, trebuie **să sănătatea în fiecare zi**. (f., coreeană, A2–B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
 b. Lucruri din România sunt bine, dar trebuie **să atenție câteva pentru limba Română, oamenii** (f., vietnameză, A2–B1, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

Unele exemple sunt ambigue, dificil de interpretat sintactic (13).

- (13) a. Se poate **să zic** și că în Bulgaria, la fel ca în România, sunt evidente diverse probleme pe drumul. (f., bulgară, B2, *Cinci cauze ale accidentelor de circulație*)
 b. Deși, nu pot minți **că Internetul** e probabil **cea mai mare descoperire a oamenilor**. (f., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)

2.1.3. Propoziția completivă directă

Asemenea propoziției subiective, propoziția completivă directă este precedată de complementizatorii *că* și *să* și are regenți verbali. Obiectul direct realizat propozițional prezintă pondere și răspândire semnificative în corpus.

- (14) a. [...] dar conșider **că avem o relația foarte bună** (f., spaniolă, B1, *Prietenia*)
 b. [...] dar și singur a reușit **să mențină în picioare o familie mare** (f., italiană, B1, *Bărbatul este capul, iar femeia este gâtul*)

În special în compozițiile care presupun realizarea unui text argumentativ sau în paragrafele redând opinii personale, studenții străini preferă regentul verbal *a crede* urmat de complementizatorul *că* (15). Deși este o construcție uzitată și foarte comodă, apar exemple cu greșeli de punctuație (16a), repetarea conectorului din cauza topicii nenaturale a constituenților frazei (16b) și, în opoziție, absența conectorului conjuncțional (16c).

- (15) Cred **că sănătatea e cel mai important în viață**. (m., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

- (16) a. Cred **că**, **cursurile tradiționale este important în viața studenților** (f., greacă, B1, *Cursurile online vs. cursurile tradiționale*)
b. Cred **că sigur că sănătatea este cel mai valoros lucru**. (m., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
c. Eu cred **pentru problemele aceste studentii au nevoie de timp** pentru ca suntem oameni tineri! (m., germană, B1, *Experiența ta în România*)

Completiva directă introdusă prin *să* are, de asemenea, foarte multe ocurențe în corpus, explicația acestui fenomen fiind probabil predarea timpurie a conjunctivului. Cele mai multe exemple se caracterizează prin corectitudine sintactică și semantică (17). În unele exemple scrierea conectorului este greșită, iar oscilații apar chiar la același student și/sau în aceeași compoziție (18). Nu am identificat exemple în care subordonata completivă directă *să* nu fie precedată de conjuncția *să*, dar sunt numeroase exemple în care verbul la modul conjunctiv nu este exprimat (19) și altele în care verbul la modul conjunctiv nu este conjugat corect (20).

- (17) Niște preferă **să meargă la munte**, dar alții preferă **să meargă la mare**. (f., greacă, B1, *O vacanță perfectă*)
- (18) Eu și soțul meu încercam **sa fie prieteni pentru copii**. (f., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*) vs. În concluzie vreau **să spune sanatatea este viața fericire și minunata**. (f., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
- (19) a. Suntem încă studenți putem **să mai repede sănătatea**. (f., coreeană, A2–B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
b. eu port hainele de anul trecut dar cu personalitate mea eu pot **să tendinză** pentru că moda născut-o de creativitate și creativitate născut-o de personalitatea noastră (f., spaniolă, A2–B1, *Exprimați-vă opinia despre moda vestimentară a momentului!*)
- (20) a. Eu nu știam deloc românește când am venit, tu nu faci așa, încerci **să învață câteva cuvinte** (f., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)
b. Pot **să considera** o persoană în pas cu moda are multe creativitate (f., spaniolă, A2–B1, *Exprimați-vă opinia despre moda vestimentară a momentului!*)

Unele propoziții completive directe sunt opace, iar receptarea mesajului scris devine îngreunată. În exemplul (20), la prima vedere, am interpreta conjuncția *să* drept conector al obiectului direct propozițional, dar am putea presupune totodată (prin raportare la titlul compoziției și la ceilalți constituenți ai frazei) că autorul a

omis conectorul *că* și a folosit viitorul popular incomplet, suprapunând și reducând cele două tipare: *Îmi imaginez că o să cumpăr o casă mare și foarte frumoasă când o să am familia mea și copiii mei.*

- (20) Imaghezi să **cumpăr o casă mare și foarte frumoasă** când o să am familia mea și copii mei (f., greacă, B1, *Casa ideală*)

2.1.4. Propoziția completivă prepozițională

Propoziția completivă prepozițională conjuncțională apare rar și este introdusă prin conjuncția *că*, rareori prin *ca...să* (22). În unele exemple se constată scrierea greșită a conectorului (21c, 22) și conjugarea improprie a verbului regent sau a verbului din subordonată (21, 22).

- (21) a. Dacă ar fi avut muzeu, eu gândesc **că merg acolo**. (f., bulgară, A2-B1, *O vacanță perfectă*)
 b. Uneori oamenii nu-și dau seamă **că este esențial** să conducă cu mare atenție. (f., bulgară, B2, *Cinci cauze ale accidentelor de circulație*)
 c. De exemplu, vară trecută, am dat seama **ca portocaliu îmi stă prea rău** (f., turcă, B1, *Exprimați-vă opinia despre moda vestimentară a momentului!*)
- (22) În viitorul sper **ca gemeni să înțeleg** de ce sănătatea este cel mai valoros lucru. (f., ucraineană și rusă, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

Extrem de rar se înregistrează exemple ambigue în care nu se poate identifica cu ușurință tipul de greșeală. Pentru exemplul (23) am putea oferi două interpretări: am putea presupune că subordonata completivă prepozițională este selectată de conjuncția *că*, dar că în interiorul subordonatei predicatul este utilizat greșit la conjunctiv în loc de viitor popular sau am putea presupune că subordonata este selectată de gruparea conjuncțională utilizată greșit *că să* (*ca să*) în locul lui *să*. Astfel de exemple îngreunează și procesele de corectare și evaluare.

- (23) [...] deși acum sper **că să fiu doctor** (f., albaneză, B2, *Cea mai interesantă profesie*)

2.2. Propoziții circumstanțiale conjuncționale

Corpusul analizat pentru această cercetare prezintă diferite tipuri de propoziții circumstanțiale conjuncționale, însă ponderea și varietatea acestora este redusă dacă facem referire la fiecare compoziție în individualitatea ei (apar puține subordonate

circumstanțiale conjuncționale într-o compoziție sau se profită la maximum de același tipar circumstanțial). Preponderent, fiecare tip de propoziție circumstanțială este introdusă prin conjuncții și grupări conjuncționale prototipice în româna standard.

Circumstanțialele conjuncționale temporale, modale și de excepție se înregistrează sporadic în textele examinate și nu prezintă particularități, astfel că nu au fost descrise în acest studiu.

2.2.1. Circumstanțiala cauzală conjuncțională

Propoziția circumstanțială cauzală este deseori introdusă prin gruparea *pentru că*, găsindu-se în postpoziție sau în antepoziție față de regent, și este larg răspândită în toate textele (în special de tip argumentativ) care alcătuiesc corpusul.

- (24) a. Desigur vremea trebuie să fi bună când merg la mare și trebuie să fi frig când merg la munte, **pentru că îmi place foarte mult zapadă așa pentru că nu avem multă în Grecia.** (f., greacă, B1, *O vacanță perfectă*)
b. **Pentru că trenurile aici sunt încete**, noi mergem cu mașina mereu. (f., chineză, B1, *Experiența ta în România*)

În special în compoziții aparținând studenților străini evaluați pentru nivelul B2 se înregistrează circumstanțiale cauzale introduse prin *fiindcă* și *deoarece*, dar au o pondere foarte redusă. Totodată, s-ar părea că acești conectori nu sunt bine asimilați la nivel formal (25b, 26b).

- (25) a. **Fiindcă acum avem și Internetul pe telefon**, este extrem de ușor să nu fi atent la curs, la muncă, sau chiar când treci strada. (f., română și engleză, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)
b. De asemenea, familiile lor trebuie să fie fericite **fiinda este o zi memorabilă pentru ei** (m., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)
- (26) a. [...], dar când am fost elevă n-am dat examen, **deoarece bolnavă** (f., coreeană, A2–B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)
b. Și aici nu e vina șoferului, ci a pietonului, **deoare noi toți știm** că zebra e doar pentru trecerea de pietoni și carosabilul doar pentru trecerea mașinilor (f., ucraineană, B2, *Cinci cauze ale accidentelor de circulație*)

În corpus, în numeroase exemple, circumstanțiala cauzală este introdusă prin conjuncția *că*. Se constată utilizări oscilante ale scrierii cu sau fără diacritic.

- (27) a. Fii pregătită **că nu o să ai mult timp liber**. (f., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)
 b. O să fiu foarte fericită, **ca o să ne întâlnim și o să studiam împreună** (f., ucraineană, B1, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

2.2.2. Circumstanțiala finală conjuncțională

Pe lângă contextele adecvate sintactic și semantic, circumstanțiala finală prezintă particularități formale ale conectorilor (scrierea cu sau fără diacritice) (30). Probabil că gruparea *că să* reprezintă rezultatul suprapunerii dintre conjuncția *că* și locuțiunea conjuncțională *ca să*, explicabil ca fenomen de creație lexicală și nu doar o eroare de formă.

- (28) În final, noi eram obosite și faceam o plimbare lungă **să ne odihnim puțin**. (f., albaneză, B1, *O vacanță perfectă*)
- (29) Încă, cred că sănătatea este un scop pe care trebuie să merg. Trebuie să vorbiți mai mult despre asta. **Ca să oamenii înțelegă** cum este important. (m., ucraineană, A2–B1, *Se afirmă des că sănătatea este cel mai valoros lucru*)
- (30) a. Dar, la sfârșitul de ziua aceea aș vrea să fiu și cu altcineva, **ca să vorbesc despre tot, important sau neimportant, doar că să vorbim**, doar noi doi, doi oameni sinceri. (f., albaneză, B1, *O vacanță perfectă*)
 b. Acolo aș vrea să merg cu prietenii mei sau cu iubitul meu, cu mașina **că să putem** să mergem și la alte locuri interesante. (f., greacă, B1, *O vacanță perfectă*)
 c. Ei nu au știut limba engleză, deci ei au folosit semnele **că să-i înțelegeam** (f., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

Mai multe substantive care conțin ideea de finalitate (*scop, intenție, obiectiv, speranță*) pot fi centrul unui grup nominal inclus într-un grup prepozițional (GBLR 2016: 569). Acestea sunt urmate de un verb la infinitiv scurt. În exemplul (31) acest tipar se suprapune celui conjuncțional, rezultând o construcție hibridă inedită.

- (31) În general, astăzi tinerii folosesc internetul fals **cu scopul să stea departe de lumea nu aproape**. (f., greacă, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)

2.2.3. Circumstanțiala condițională conjuncțională

Propoziția circumstanțială condițională este introdusă în corpus numai prin conjuncția *dacă*. Sunt interesante exemplele în care condiționala este redusă, în special în contextele cu adverbe de negație (33). Sunt surprinzătoare construcțiile frastice cu absența conectorului conjuncțional (34), pentru că se află la limita dintre circumstanțiala condițională și cea cauzală.

- (32) a. Cred că online este foarte bine **dacă vremea este foarte rău** sau la pandemie cum a fost în trecut. (m., germană, B1, *Cursurile online vs. cursurile tradiționale*)
b. [...] dar **dacă ne concentrăm serios pe subiect**, apar idei mai concrete (f., arabă și franceză, B1, *Profesia ideală*)
- (33) Folosește și tu dar îți pui un limit pentru media sociala, să zicem o oră. Sau **dacă nu** – o să fii dependent de telefon și o să stai cu el așa toată ziua întreagă și nici nu o să-ți vine seama când o venit sfârșitul zilei. (m., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)
- (34) De asemenea, nu ție teamă **nu știi engleză foarte bine**, ai nevoie de engleză doar prime două luni (m., ucraineană, B1, *Sfaturi/Recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

În exemplul (35), mesajul transmis poate fi decodat de către un nativ, dar ambiguitatea exemplului în ansamblu creează dificultăți la corectare și evaluare.

- (35) Sănătatea este cel mai important în viața, pentru că banii nu pot cumpăra sanatate. **Dacă ai multe banii și dacă ai probleme de sănătate**. Aș alege să fiu sărac decât bolnav. (m., ucraineană, A2–B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

2.2.4. Circumstanțiala concesivă conjuncțională

Circumstanțiala concesivă conjuncțională apare foarte rar și respectă tiparul standard al limbii române.

- (36) **Chiar dacă un om are multe case, multe mașini sau mulți bani**, sănătatea este cea mai importantă (f., engleză și Setswana, B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

Izolată, *că* pare a introduce o circumstanțială concesivă. Însă exemplul (37) este ambiguu, iar topica ar putea îndreptăți și interpretarea construcției drept propoziție incidentă.

- (37) Ți-am spus că și eu **că am avut sora mea aici** am avut dificultăți la adaptarea cu viața nouă (f., albaneză, B2, *Sfaturi/recomandări pentru un prieten care dorește să studieze în România*)

2.2.5. Circumstanțiala consecutivă conjuncțională

Exemplele cu circumstanțiale consecutive sunt foarte rare, caracterizate prin ambiguitate, sensul consecutiv fiind dedus prin raportare la întregul context.

- (38) Dacă ești bolnav (bolnavă) nu pot să lucrezi sau studiezi, **așa e problemă despre la profesie pentru tine**, și începi trist (tristă), și repetă. toate sunt rău pentru tine, **așa sănătate întotdeauna**. (f., coreeană, A2–B1, *Sănătatea este cel mai valoros lucru*)

2.2.6. Circumstanțiala opozițională conjuncțională

Circumstanțialul opozițional se înregistrează extrem de rar la nivel interpropozițional.

- (39) [...], însă este adevărat ca din recent Internetul are mai multe dezavantaje decât avantaje și **în loc să ne ajute**, ne deranjeze? (f., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)

Un exemplu surprinzător este (40). Am putea considera că este vorba despre suprapunerea mai multor conectori (deși relativul nu își are locul și nici explicații firești). Ar putea fi vorba mai degrabă despre suprapunerea dintre *în loc să* și *în loc ca să*, *ce* fiind deci utilizarea incorectă pentru *ca*. Gruparea *în loc ce să* ar putea fi catalogată drept manifestare a creativității sintactice și lexicale.

- (40) Alta problemă este că copiii își petrec timpul jucând la calculatorul, nu învățând sau căut pe Internet toată informația, **în loc ce să gândească singuri**. (f., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)

2.2.7. Circumstanțiala cumulativă conjuncțională

Circumstanțiala cumulativă conjuncțională are ocurență unică.

- (41) **În afară că ne distrahă cu toate filmele, pozele și jucăriile pe el**, ne ajută foarte mult. (f., bulgară, B2, *Internetul în viața tinerilor. Avantaje și dezavantaje*)

3. Concluzii și sugestii

În urma analizei efectuate, se constată preferința studenților străini pentru utilizarea în comunicarea scrisă a propozițiilor subordonate necircumstanțiale și circumstanțiale introduse prin conjuncțiile *că* și *să*.

În foarte multe dintre exemplele excerptate apar subordonate conjuncționale care respectă rigorile limbii române standard. Exemplele particulare, izolate sau cu frecvență extrem de limitată se caracterizează prin ambiguitate. Dacă în unele situații, decodarea mesajului scris se poate face de către un nativ, în altele chiar procesele de corectare, evaluare și notare ar putea fi afectate.

Dintre tipurile de greșeli recurente, sunt de reținut greșelile de scriere a conectorilor conjuncționali (prezența sau absența diacriticelor), „inovațiile” lexicale și sintactice rezultate în urma suprapunerii mai multor conjuncții sau grupări conjuncționale și a insuficienței fixării a acestora, absența conectorului conjuncțional și neexprimarea predicatului în propoziția subordonată.

Propozițiile introduse prin complementizatori au cea mai mare pondere și cea mai însemnată răspândire în corpus, în vreme ce propozițiile circumstanțiale conjuncționale, deși variate în texte, nu sunt frecvente.

Pentru însușirea adecvată a conectorilor conjuncționali, sugestia noastră este să se exerseze cu responsabilitate (atât în cadrul cursurilor, cât și prin muncă independentă) diferitele tipuri de conjuncții subordonatoare, insistându-se asupra valorilor pe care le poate exprima aceeași conjuncție (*să*, *că*, *dacă*). Spre exemplu, după câte o serie de lecții referitoare la grupul verbal, se poate dedica un interval pentru a fi lucrate exerciții de receptare și de producere a textului scris pentru fixarea listei de conectori conjuncționali: alegerea multiplă, completarea spațiilor libere, corectarea greșelilor (eventual cu propoziții selectate chiar din compoziții create de către studenții străini), reformularea și reorganizarea sintactică a unor propoziții date; folosirea concomitentă și contrastivă a perechilor de paronime (*să/se/sa*), a omofonelor (*casă/ca să/ca...să*) în contexte specifice deja oferite, precum și alcătuirea de propoziții ilustrative cu fiecare dintre acestea.

Referințe

- Barbu, A.M. *et al.*, 2023, „Designing the LECOR Learner Corpus for Romanian”, în G. Angelova, M. Kunilovskaya, R. Mitkov (ed.), *Deep Learning for Natural Language Processing Methods and Applications (Proceedings of International Conference Recent Advances in Natural Language Processing, RANLP 2023, Varna, 4–6 September, 2023)*, 143-152. Disponibil online: <https://acl-bg.org/proceedings/2023/RANLP%202023/RANLP%202023%20Proceedings.pdf> (accesat: 21 iul. 2024)
- Basterrechea, M., R. Weinert, 2017, „Examining the Concept of Subordination in Spoken L1 and L2 English: The Case of If-Clauses”, *Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc. (TESOL) 4* (51), 897-919.
- Brâncuș, G. *et al.*, 2003, *Limba română: manual pentru studenții străini*, ed. a 5-a. București, Editura Universității din București.
- CECRL (2003) = *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, trad. din limba franceză de G. Moldovan, 2003, Strasbourg.
- Dafinoiu, C.-V., L.-E. Pascale, 2015, *Limba română. Manual pentru studenții străini din anul pregătit (nivel A1-A2)*, ed. a III-a revizuită și adăugită. București, Editura Universitară.
- DTG (2023) = G. Pană Dindelegan (coord.), 2023, *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*. București, Univers Enciclopedic Gold.
- GALR I (2008) = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, V. Guțu Romalo (coord.), 2008, *Gramatica limbii române, I*. București, Editura Academiei Române [tirajul I: 2005].
- GALR II (2008) = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, V. Guțu Romalo (coord.), 2008, *Gramatica limbii române, II*. București, Editura Academiei Române [tirajul I: 2005].
- GBLR (2016) = G. Pană Dindelegan (coord.), 2016, *Gramatica de bază a limbii române*, ed. a II-a. București, Univers Enciclopedic Gold.
- Giuliano, P., S. Anastasio, 2021, „Subordination in Italian and English: Implications for Second Language Acquisition”, *Discours* 28. Disponibil online: <https://doi.org/10.4000/discours.11434> (accesat: 10 sept. 2024)
- Kohn, D., 2009, *PULS. Manual de limba română pentru străini. Nivelurile A1-A2*. Iași, Polirom.
- Kohn, D., 2012, *PULS. Manual de limba română pentru străini. Nivelurile B1-B2*. Iași, Polirom.
- LECOR = *Learner Corpus of Romanian (LECOR) / Corpus de română ca limbă străină (LECOR)*. Disponibil online: <http://lecor.unibuc.ro/crystal/#open> (accesat: 17 august 2024)
- Moldovan, V. *et al.*, 2001, *Nivelul prag. Pentru învățarea limbii române ca limbă străină*. Strasbourg.
- Pană Dindelegan, G., M. Maiden (eds.), 2021, *O gramatică a limbii române altfel*. București, Univers Enciclopedic Gold.
- Platon, E. *et al.*, 2014, *Descrierea minimală a limbii române. A1, A2, B1, B2*. Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.
- Platon, E. *et al.*, 2012, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS) A1-A2*. Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.
- Platon, E. *et al.*, 2021, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS). Nivel B2*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.
- Sonea, I. *et al.*, 2021, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS). Nivelul B1*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.